

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра політичних інститутів та процесів

Бакалаврська робота

на тему:

«Міжнародний тероризм і проблеми глобальної безпеки у сучасному світі»

Виконала: студентка 4 курсу
групи П-41

спеціальності: «052 Політологія»

Брунарська Я.Р

Науковий керівник: к. політ. н.,
доц. Матвієнків С. М.

Результати захисту:

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії:

(прізвище та ініціали) (підпис)

(прізвище та ініціали) (підпис)

(прізвище та ініціали) (підпис)

Івано-Франківськ, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
.ЗРОЗДІЛ 1 ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ, ЙОГО ПРИЧИНИ,ФАКТОРИ,ЕТАПИ РОЗВИТКУ.....	5
1.1Форми та методи міжнародного тероризму.....	16
1.2. Використання зброї та технологій.....	25
РОЗДІЛ 2.. ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	30
2.1. Глобальні стратегії протидії тероризму.....	35
2.2. Основні засади міжнародного співробітництва у боротьбі з тероризмом.....	41
ВИСНОВКИ.....	
54	
СПИСОК	ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ.....	55

ВСТУП

Актуальність теми. Дана тематика на жаль є достатньо актуальною як в світі, так і в Україні зокрема. На сучасному етапі розвитку людства питання безпеки та запобігання терористичним актам є неймовірно важливим. За даними GTI: Глобального індексу тероризму, кожного року тисячі людей помирають від тероризму на територіях Близького Сходу, Південної Азії, Південної Африки і в тому ж числі Україні. Особливо страждає населення країн, що перебувають в збройних конфліктах. Напади в країнах, що перебувають в конфлікті, у 7 разів смертельніші, ніж ті, що відбуваються у мирних країнах. За даними GTI у 2023 році, кількість смертей від терористичних актів виросла на 22% до 8352 смертей і в даний момент досягла найвищого свого рівня від 2017 року.

Метою роботи є з'ясування причин виникнення та як запобігати терористичним актам у сучасному світі.

Завданням є:

- Проаналізувати сутність поняття “тероризм” та “проблеми безпеки у сучасному світі”;
- Визначити причини виникнення тероризму.

Об'єкт дослідження — тероризм у сучасному світі.

Предмет дослідження — “тероризм” в контексті питання безпеки у сучасному світі.

Наукова розробленість теми. Дослідження тематики проблем тероризму та безпеки у сучасному світі досліджували такі вчені, як Тімоті Такетт, Малала Юсуфзай, Ксенофон

Теоретичне і практичне значення. Дослідження понять тероризму та проблем безпеки у сучасному світі зокрема носить вагомий теоретичний характер, адже формує розуміння природи, специфіки та розвитку, що є надзвичайно важливим для зміцнення національного захисту і безпеки. Знання про причини, методи, ідеології та типології допоможуть у сучасній боротьбі із вербуванням та іншими засобами, котрі є її складовими.

Структура роботи. Бакалаврська містить 57 сторінок і складається зі вступу, двох розділів та списку використаних джерел, що містять 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ, ЙОГО ПРИЧИНИ, ФАКТОРИ, ЕТАПИ РОЗВИТКУ

«Екстремісти бояться книг та ручок, сила освіти лякає їх. Ручки та книги-зброя, що переможе тероризм.»

Малала Юсуфзай[27]

Перед тим, як розпочати обговорення даної теми про тероризм, насамперед варто визначити, що несе в собі цей термін. **Терорізм** (походить від латинського слова *terror* — в перекладі «жах» або «змушування тремтіти») — у широкому значенні застосування насильницьких дій та залякування для досягнення політичної, релігійної або ідеологічної мети. [5]

Терор практикувався державними та недержавними суб'єктами впродовж усієї історії людства та у цілому світі, адже влада найчастіше здобувалася саме за допомогою терору-тобто, шляхом нагнітання страху та паніки. Всі деспотичні суспільства були засновані на страху, так як і в сучасній епосі-тоталітарні режими.

Терор в одній з варіацій його перекладу з латинської мови, наділений значенням «змушувати тремтіти», адже це було єдиною можливістю здобути управління над суспільством.

Перша Месопотамська імперія або ж Стародавнє межиріччя Саргона Аккадського є однією з древніх цивілізацій, що існувала в долині річок Тигр і Євфрат та була побудована на абсолютному терорі. Пізніше, схоже відбувалось з першою військовою імперією античності-Ассирійською, інша назва- Ашшур. Це стародавня семітська держава в північній Месопотамії, що існувала в період з кінця III тисячоліття до VII ст. До н.Е. Її жорстокі методи

репресій та залякувань мали на меті придушити дух, супротив та зламати волю.[1]

Одним з найпотужніших, але часто ігнорованих аспектів війни є психологічні маніпуляції. Люди часто настільки усвідомлюють жорстокість і насильство самої війни, що ігнорують широко використовувану зброю, відому як психологічна війна.

Давньогрецький історик Ксенофонт (бл. 431 - бл. 350 до н.е.) писав в своїй праці під назвою «Анабазис» про ефективність **психологічної війни** проти ворожого населення. [7]

Давньоримські імператори, такі як Тиберій (правив у 14-37 рр. н.е.) і Калігула (правив у 37-41 рр. н.е.), використовували вигнання, **експропріацію майна** (примусове позбавлення власності, без належного відшкодування чи оплати) і страти як засоби, що перешкоджали опозиції до їхнього правління.

Найчастіше згадуваним прикладом раннього терору є діяльність єврейських **Зелотів**.

Зелот(в перекладі з івриту «кинжал»)-член юдейської течії, відомої своєю безкомпромісною опозицією до язичницького Риму та політеїзму, який вона сповідувала. Зелоти були агресивною політичною партією, чия турбота про національне та релігійне життя єврейського народу призвела до того, що вони зневажали та здійснювали часті і вельми жорстокі напади навіть тих євреїв, які шукали миру та примирення з римською владою, для того, щоб змусити їх підтримати їхній жорстокий опір римлянам. Потім переходять до так званих «Асасинів» на Близькому Сході в 11-13 століттях. Терористи вбивали та калічили політичних та релігійних діячів в ісламському світі, котрі не погоджувалися з їхнім особливим баченням та різновидом шіїтського ісламу.

[4]

Сам термін *terrorisme* [10] був винайдений під час Французької революції для опису так званого правління терору, запровадженого революційним урядом в період 1793-1794 років.

Так само використання терору відкрито пропагував Робесп'єр під час Французької революції. У цьому контексті-спроби радикальних членів французького революційного руху, нав'язати французькому суспільству свої погляди на належний порядок і придушити інакомислення.[9]

А ось іспанська інквізиція застосовувала свавільні арешти, тортури і страти для покарання за те, що вона вважала релігійною ересю. [11] Після Громадянської війни в США (1861-65) агресивно налаштовані жителі Півдня створили Ку-клукс-клан, щоб залякувати прихильників Реконструкції (1865-77) та нещодавно звільнених колишніх рабів. У другій половині 19 століття терор був прийнятий у Західній Європі та США прихильниками анархізму, які вважали, що найкращий спосіб запровадити революційні політичні та соціальні зміни - це вбивати людей, які перебувають при владі. З 1865 по 1905 рік від зброї та чисельних бомб анархістів загинули кілька королів, президентів, прем'єр-міністрів та інших урядовців.

20 століття стало свідком великих і жахливих змін у використанні та практиці терору. Він став візитною карткою багатьох політичних рухів, від крайніх правих до крайніх лівих. Технологічні досягнення, такі як автоматична зброя і компактні вибухові пристрої з електричною детонацією, надали терористам нову мобільність і смертоносність, а розвиток авіаперевезень відкрив нові методи і можливості. Фактично, тероризм був офіційною політикою в тоталітарних державах, таких як нацистська Німеччина за часів Адольфа

Гітлера і Радянський Союз за часів Сталіна. У цих державах арешти, ув'язнення, тортури і страти здійснювалися без законних підстав і обмежень з метою створення атмосфери страху і заохочення прихильності до національної ідеології і заявлених державою економічних, соціальних і політичних цілей.

Феномен тероризму має давні корені, хоча його прояви та методи змінювалися з плином часу. Перші терористичні акти зародилися ще в стародавню епоху, коли радикальні течії та угруповання вдавалися до насильства з релігійних або політичних мотивів з метою залякування чи захоплення влади, адже були переконані в тому, що страх-це ефективна зброя для досягнення поставленої мети. Однак сучасний тероризм як явище, пройшов кілька чітких етапів еволюції:

1) Перший етап розпочався наприкінці 19 століття з появою анархістського руху в Європі. Терористи-анархісти прагнули повалити монархії та знищити державні інституції шляхом убивств чи замахів на високопосадовців. Цей етап тривав до 1920-х років.

2) Другий етап – антиколоніальний тероризм – панував у 1920-1960-х роках. Боротьба націоналістичних рухів за незалежність від колоніальних держав часто приймала форму терористичних атак і партизанської війни проти мирного населення.

3) Третій етап, що відповідає 1960-1980-м рокам, позначений ідеологічно мотивованим тероризмом лівих і правих екстремістських груп. Вони виправдовували насильство боротьбою за комуністичні/ультранаціоналістичні ідеї та поваленням існуючої системи.

4) Четвертий етап, який триває з 1980-х років до сьогодні, характеризується домінуванням релігійного тероризму, пов'язаного з радикальними ісламістськими рухами та етносепаратистськими течіями. Цей вид тероризму часто має глобальний, транснаціональний характер.

Не можна також ігнорувати появу кібертероризму в останні десятиліття. Терористичні групи все частіше використовують інформаційні технології для пропаганди, вербування прихильників і координації атак.

Незважаючи на різні ідеологічні мотиви, майже всі прояви тероризму мали одну спільну рису – застосування насильства до мирного населення для досягнення своїх цілей. Історія тероризму є нагадуванням про необхідність активного зміцнення міжнародної співпраці у сфері безпеки та подолання першопричин цього деструктивного явища.

Причини виникнення тероризму

Незважаючи на зусилля багатьох держав та міжнародних організацій, трагічна відомість терористичної діяльності продовжує лунати кривавим відгомонам у різних регіонах, залишаючи за собою біль. Причини виникнення терористичних течій мають глибоке коріння та комплексний характер.

Однією з фундаментальних причин виникнення тероризму є наявність тривалих конфліктів, територіальних суперечок, релігійних чи етнічних протиріч, а також пригнічення певних груп населення. Відчуття історичної несправедливості, маргіналізації, дискримінації, приниження та безвиході створюють сприятливе середовище для радикалізації та вербування частини

соціуму. Особливо вразливими до екстремістських ідеологій стають молоді люди, позбавлені перспектив та майбутнього. Саме це є однією з основних причин демонстрації амбіцій таким кривавим та сумним чином.

Бідність, безробіття, не розвинена та не дієва система освіти та інші соціально-економічні проблеми роблять чималу частину населення легкою здобиччю для терористичних ртечій, що заохочують до насильницьких методів боротьби. Перспектива швидкого збагачення шляхом вимагання грошей та привабливість радикальних ідей стають тими принадами, на які терористи ловлять нових прихильників.

Іншою причиною, що живить терор, є зовнішня підтримка та фінансування з боку певних держав, злочинних угруповань, що переслідують власні геополітичні, економічні чи релігійні інтереси. Нелегальна торгівля зброєю, наркотиками та відмивання коштів забезпечують терористів необхідними ресурсами для позширення їхньої жорстокої діяльності.

Окремо варто відзначити новітні інформаційні технології та соціальні медіа, які відкрили нові горизонти для терористичної пропаганди. Вербування прихильників стало набагато простішим, навчання смертників, координації та інспірування атак у різних куточках земної кулі. Цифровий світ, на жаль, став ареною для ідеологічних та кібер-війн.

Вкрай важливим фактором сприяння тероризму є відсутність миру та безпеки у світовому масштабі. Невирішеність низки регіональних конфліктів, таких як арабо-ізраїльське протистояння, війна в Сирії, постійна напруженість між Індією та Пакистаном тощо, створює відповідне середовище для поширення екстремістських ідей та залучення нових бойовиків.

Причина проведення цього аналізу зараз полягає в тому, що ми стоїмо на порозі дуже небезпечного майбутнього. Цілком можливо, що монополія на владу з боку великих, більш розвинених країн у майбутньому зменшиться, що дасть змогу терористам отримати значно більші повноваження. Оскільки технологія виробництва біологічної, хімічної і навіть ядерної зброї є відносно простою, цілком ймовірно, що люди зможуть створювати зброю масового знищення і володіти нею. Межею для ядерної зброї є лише відносний дефіцит розщеплюваного матеріалу збройового рівня. Тому спроби контролювати поведінку лише військовими засобами видаються малоймовірними.

Боротьба з тероризмом вимагає комплексного підходу та усунення першопричин його виникнення. Пріоритетом для світової спільноти має стати досягнення сталого миру шляхом політичного врегулювання конфліктів, підвищення рівня життя населення, зміцнення верховенства права та толерантності. Адже поки існує ґрунт для радикалізації та заподіяння насильства, терористичний вогонь не згасне повністю.

Фактори, що впливають на поширення тероризму

На сьогоднішній день аргументи навколо тероризму здебільшого зосереджені на двох ключових сферах: визначення та причини тероризму.

Терор — це застосування насильства проти мирного населення в імперських цілях.

Для розробки системи заходів боротьби з тероризмом також важливо врахувати фактори, що сприяють його поширенню на території країни. За

джерелом і характером дії ці чинники можна поділити на зовнішні і внутрішні, а також об'єктивні і суб'єктивні.

. До зовнішніх факторів, що впливають на поширення тероризму, належать:

- 1) зростання кількості терористичних проявів у ближньому та далекому зарубіжжі;
- 2) соціально-політична та економічна нестабільність у сусідніх державах як колишнього СРСР, так і Європи та Східної Азії;
- 3) наявність в окремих із них збройних конфліктів, а також територіальних претензій один до одного;
- 4) стратегічні об'єкти окремих іноземних спеціальних служб та іноземних (міжнародних) терористичних організацій;
- 5) існування значного «чорного ринку» зброї в деяких сусідніх державах

До числа **внутрішніх чинників** зростання тероризму належать:

- 1) наявність в країні великого нелегального «ринку» зброї та відносна легкість її придбання;
- 2) послаблення або відсутність ряду адміністративно-контрольних правових режимів;
- 3) згуртованість та ієрархічність кримінального середовища;

- 4) втрата багатьма людьми світоглядних і духовних орієнтирів життя;
- 5) загострення почуття соціальної неблагополуччя, незахищеності серед значних контингентів громадян;
- 6) настрої відчаю і зростання соціальної агресивності, соціальної фрустрації, падіння авторитету влади і закону, віра в можливість і можливість позитивних змін;
- 7) слабка робота правоохоронних і соціальних державних і громадських органів щодо захисту прав громадян;
- 8) низький рівень політичної культури суспільства;

Види сучасного тероризму

- 1)**кримінальний** (отримання вигоди, не політичні замах на життя, свободу);
- 2)**політичний** (має політичну мотивацію, тобто опозицію існуючому ладу);
- 3)**патологічний** (наслідок розумових розладів, психічних аномалій).

Хоча за минулих часів терористи обирали жертвами конкретних державних чи громадських діячів, то сучасні політичні терористи не стримають себе у масових вбивствах: сторонні жертви перетворилися на один із найдієвіших засобів сучасного тероризму. Паніка - ось на що розраховують терористи.

Вони нічого не вимагають, ні до чого не закликають. Просто підривають будинки, намагаючись посіяти тваринний страх і паніку.

Сумнозвісні терористичні атаки в Парижі (2015) та Брюсселі (2016), здійснені бойовиками, які повернулися з війни в Сирії, викликали побоювання серед цивільного населення щодо поширення тероризму. Ці напади показали, як безправні люди можуть надихатися терористичною діяльністю подібних угруповань в інших країнах, виїжджати в зони конфліктів, проходити навчання терористичній тактиці і здійснювати великі напади після повернення додому.^[2]

Головним об'єктом терористичних дій виступають великі маси свідомо беззахисних людей. І що нещаднішою і кривавішою буде терористична акція, то краще для терористів. Це означає, що тим швидше влада, політичні сили або населення будуть робити те, що від них вимагається. У цьому відношенні лікарні, пологові будинки, дитячі садки, школи, житлові будинки - ідеальні об'єкти для політичних терористів. Тобто, при політичному терорі головним об'єктом впливу є не самі люди, а політична ситуація, яку за допомогою терору щодо мирних жителів намагаються змінити в потрібному для терористів напрямку. Сучасний політичний тероризм злився з кримінальною злочинністю, вони взаємодіють і підтримують один одного. Їхні цілі та мотиви можуть бути різними, але збігаються форми та методи.

Дійсно, тероризм стає все більш популярною тактикою серед дисидентських груп. Кількість терористичних атак у світі зросла з 1 523 у 1970-х роках до

понад 13 000 у 2016 році (Глобальна база даних про тероризм [GTD]). Більше того, етнічний та етнорелігійний тероризм став найбільш поширеним: у 2016 році чотири з п'яти найактивніших терористичних організацій були пов'язані з етнічними та етнорелігійними групами (тобто пуштунами, іракськими сунітами, зейди та курдами), в результаті чого загинуло приблизно 7 283 цивільних особи. Однак, незважаючи на зростаючу популярність тероризму, не всі угруповання вдаються до цієї тактики. Тактичний вибір вищезгаданих груп контрастує з вибором інших етнічних груп, що беруть участь у конфліктах у Чаді, Ліберії та Ефіопії, які здебільшого уникають застосування тероризму.

Коли державний тероризм виходить за межі окремих країн, він набуває характеру міжнародного. Останнім часом цей вид тероризму набув небачених, глобальних масштабів. Міжнародний тероризм розхитує державні та політичні підвалини, завдає величезних матеріальних збитків, знищує пам'ятки культури, підриває міжнародні відносини. Як і будь-яка інша форма терору, міжнародний тероризм проявляється в безладному насильстві, зазвичай спрямованому проти людей без розбору, для створення в масах ідеї, що мета виправдовує засоби: що жахливіший злочин, то краще з погляду терористів.

Різновидами міжнародного тероризму є транснаціональний і міжнародний кримінальний тероризм. Перший являє собою різні акції недержавних терористичних організацій в інших державах. Однак вони здійснюються самотійно і не націлені на зміну міжнародних відносин.

Другий проявляється в діях міжнародної організованої злочинності, учасники якої можуть бути далекі від будь-яких політичних цілей, а їхні акції можуть бути спрямовані проти конкуруючих злочинних організацій в іншій країні.

Відповідно до спрямованості тероризм можна класифікувати також на: соціальний, що має на меті докорінну або часткову зміну економічного або політичного ладу власної країни; націоналістичний, що практикується організаціями сепаратистського спрямування та організаціями, що поставили собі за мету боротьбу проти диктату іноземних національних держав; релігійний, пов'язаний або з боротьбою прихильників однієї релігії (або секти) в рамках спільної держави з прихильниками інших, або зі спробою повалити світську владу та утвердити владу, що належить до інших держав; релігійний, пов'язаний з боротьбою прихильників однієї релігії (або секти) в рамках спільної держави з прихильниками інших.

Сучасний тероризм становить не тільки загрозу безпеці окремих політичних або громадських діячів, організацій, держав. Беручи до уваги глобальні масштаби і розмах тероризму сьогодні, можна з повною визначеністю стверджувати, що він становить смертельну небезпеку для всього людства. Відомими фактами є спроби отруєння водопровідної води, розпилення радіоактивних речовин, застосування зброї масового ураження в метро, погрози застосування гірчичного газу, бацили сибірської виразки, розповсюдження якої могло б зрівнятися за кількістю жертв з дією термоядерної зброї.

Таким чином, для розв'язання вищевикладеної проблеми видається необхідним удосконалення національного кримінального законодавства, посилення санкцій щодо держав, які підтримують тероризм, координація

зусиль і тісна співпраця всіх міжнародних організацій у боротьбі з тероризмом.

1.1 Форми та методи міжнародного тероризму

Міжнародний тероризм - це акти насильства або погрози застосування насильства, вчинені недержавними суб'єктами з політичних, релігійних, ідеологічних або етнічних міркувань, які мають транснаціональний характер і спрямовані проти цивільних осіб або некомбатантів для залякування населення або примусу уряду чи міжнародної організації діяти певним чином.

Масштабні терористичні акти, що відбулися в останні роки в різних регіонах світу, і спричинені ними непоправні людські жертви змушують по-новому поглянути на проблему тероризму, який сьогодні перетворився на реальну і серйозну загрозу стабільності і безпеці соціального миру і прогресу людства. На рубежі XX і XXI століть тероризм увійшов до числа найбільш небезпечних і важко прогнозованих явищ, набуваючи все більш різноманітних форм і небезпечних вимірів. Сьогодні, за експертними оцінками, у світі діє понад 500 терористичних організацій та угруповань різного роду . Географічно цей список де-факто охоплює всю планету. Безумовно, найбільшим одиночним терористичним нападом, що стався у 2023 році став напад бойовиків ХАМАС, здійснений 7 жовтня в Ізраїлі. За даними GTI 2024 [12], ця атака забрала життя 1200 людей і стала найбільшою одиночною терористичною атакою з часів 11 вересня та однією з найбільших терористичних атак в історії. Наслідки цієї атаки були величезними і досі не подолані: у лютому 2024 року, за оцінками, 25 000 палестинців були вбиті в результаті військової відповіді зі сторони Ізраїлю.

[39] Сучасний тероризм як багатогранне і суперечливе явище має багато специфічних рис і особливостей, що є наслідком становлення глобального інформаційного суспільства. Сучасний тероризм вже не вписується в «класичні» парадигми минулого. За останні 20 років змінилися доктринальні установки самого тероризму, модернізувалися організаційні структури терористичних організацій, набуло поширення використання новітніх технологій і нових видів зброї, що дозволяють проводити операції, які можна порівняти з військовими. Стала реальною перспектива застосування найстрашнішої зброї (ядерної, біологічної, хімічної, психотронної). Фактично мова йде про нове явище - високотехнологічний тероризм або супертероризм. Під високотехнологічним тероризмом зараз розуміють застосування (загрозу застосування) найсучасніших видів зброї і технологій в терористичних цілях, що призводить до масових жертв або значних (на державному рівні) економічних чи екологічних збитків. Наразі це елементи зброї масового знищення - ядерні, радіологічні, хімічні та бактеріологічні (токсини) засоби, а також засоби впливу на екосферу, інформаційний простір та психіку людини. Особлива небезпека високотехнологічного тероризму полягає в тому, що він може призвести до незворотних наслідків через свій високий потенціал впливу та широкі масштаби. Застосування високотехнологічної зброї може стати каталізатором міжнародного конфлікту, особливо в умовах напружених міждержавних відносин.

Виклики, які кидає тероризм в останні роки, призвели до виникнення низки нагальних проблем, що потребують невідкладного вирішення. До них відносяться не тільки розробка стратегій боротьби з новими і поширюваними формами тероризму, пошук превентивних і проактивних антитерористичних заходів, а й проблема створення міжнародної системи антитерористичних заходів і надійного правового забезпечення антитерористичної діяльності. Адже суть тероризму залишається незмінною - це протиправне діяння,

злочин, а отже, з ним треба боротися в рамках закону, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Ефективно боротися з тероризмом можна лише зусиллями всього суспільства, а не лише державних інституцій чи правоохоронних органів. Створення ефективної системи протидії тероризму може бути успішним лише за умови глибокого розуміння сутності цього явища, його причин і особливостей, специфіки його сучасного змісту. Вирішення цієї проблеми має стати справою державного і глобального значення - об'єднання суспільства для надання гідної відповіді на виклики сучасних терористів.

Тому надзвичайно важливим є розуміння природи, змісту та типології тероризму в 21 столітті, з'ясування його особливостей, нових форм і різновидів, без чого неможливо говорити про ефективність боротьби з ним.

Жвава дискусія про зростаючий вплив глобалізації на міжнародні відносини активізувалася після 11 вересня 2001 року, коли світ зіткнувся з безпрецедентним терористичним актом². Побічні ефекти глобалізації виявили свої небезпечні аспекти, і багатьом стало зрозуміло, що боротьба з міжнародною злочинністю та її кінцевим проявом - мережею транснаціональних, згуртованих і добре забезпечених ресурсами терористичних організацій - незабаром стане пріоритетом номер один у світовій політиці.

Тероризм, як невід'ємна частина сучасного соціально-економічного та політичного середовища, зазнає змін, спричинених процесом глобалізації, і суттєво відрізняється від тероризму вбивць чи будівничих держав. Розглянемо деякі характеристики сучасного тероризму, які, на нашу думку, відображають важливі риси системи міжнародних відносин і глобального суспільства в цілому.

Терористичні групування та їх ідеології

Питання «що спричиняє тероризм?» є, мабуть, найчастішою і неминучою відповіддю на насильницькі екстремістські події сьогодні. Хоча пошук задовільних відповідей продовжує вислизати навіть від найбільш

відданих дослідників, одне з найпоширеніших припущень стосується ролі ідеології. Тобто, незважаючи на те, що не обов'язково знаючи багато про точні механізми, ми можемо з упевненістю припустити, що коли йдеться про пояснення тероризму (як коли йдеться про пояснення тероризму (на відміну від інших видів незаконної насильницької діяльності), ідеологія відіграє принаймні

певну роль у розвитку насильницької екстремістської діяльності. Однак, в дискусіях про тероризм немає консенсусу щодо того, яку роль відіграє ідеологія про тероризм щодо того, якою може бути роль ідеології в цих процесах.

З одного боку, зображення тероризму як прояву згуртованих «ідеологій» є постійною темою в реакціях політичних лідерів на такі події, і вони посилюються в коментарях, що з'являються після подій ЗМІ та інших коментаторів. Таким чином, терористи просто розглядаються як такі, що діють від імені ворожої «ідеології», оскільки вони

ворожої «ідеології», коли вони здійснюють акти насильства. Контртерористичні зусилля, в свою чергу, стають обрамленими

в чітко ідеологічні рамки. Колишній британський прем'єр-міністр, наприклад, заявив, що боротьба з тероризмом - це «боротьба поколінь [...] проти отруйної ідеології»[3].

З іншого боку, існує велика кількість досліджень - і вона зростає з роками - які показують, що вплив насильницької ідеології або її прихильність до неї не

є надійним провісником залучення до тероризму. Ці дослідники часто вважають роль ідеології у виникненні тероризму на індивідуальному рівні мінімальною або навіть відсутньою[12]. Однак, хоча прийняття ідеології саме по собі не призводить до залучення до тероризму, її роль у цих процесах (а також те, де і коли вона стає актуальною для індивідів) залишається незрозумілою, незважаючи на увагу, яка приділяється цій темі[28].

Основна дилема полягає в наступному: тероризм визначається як форма політичного насильства, де існуючі норми політичного насильства суперечать закону. Управління суспільством ставиться під сумнів. Тому ідеї та переконання певною мірою притаманні його визначенню[1]. Якщо прибрати цю ідеологічну складову, ми залишимося з насильницькими діями, цільова проекція яких є або більш утилітарною, або більш особистою, ніж символічною. Цільова проекція є більш утилітарною або особистою, ніж символічною, незалежно від факторів, які могли призвести до них у першу чергу.

«Терорист без причини (принаймні в його власній свідомості), - каже Келлен, - не є терористом» [12].

Як нещодавно зазначило Міністерство внутрішньої безпеки США, для того, щоб діяння можна було класифікувати як тероризм, необхідно, щоб воно мало «чітку політичну, ідеологічну чи релігійну мотивацію»[28].

Виявлення політично чи ідеологічно символічних і комунікативних елементів у плануванні та здійсненні насильства визначає, чи розглядатимуться такі дії як тероризм, а отже, яким чином такі справи будуть розслідуватися, якою гілкою влади, з якими слідчими повноваженнями, і чи будуть прокурори переслідувати їх як порушення законодавства про тероризм.

Отже, це має значні наслідки для причетних осіб. Досягнення «терористичного» порогу за політично символічними ознаками в очах зовнішніх спостерігачів має цілком реальні наслідки.

Проблема ідеології та тероризму

Варто розпочати з того, чому ідеологічні пояснення причетності до тероризму є проблематичними. Як вже зазначалося, кореляція між ідеологією і тероризмом часто вважається слабкою. Поділяється цей аргумент на значення ідеології у виникненні тероризму на три пов'язані між собою аргументи:

- о пізнання;
- о причинно-наслідковий зв'язок;
- о викриття;

Варто розглянути ці три позиції більш детально. Якщо розглядати ідеологію як колективну мапу для розуміння світу, то вона є актуальною в усіх цих процесах.

З огляду на це, друга частина цієї статті повертається до аргументів про пізнання, причину і вплив, роблячи висновок, що ідеологія може слугувати різним цілям для тих, кого приваблює тероризм, і що діяльність, яку вона виправдовує, виходить за рамки участі в насильстві.

о Пізнання

Багато з терористів, яких представляли як релігійних екстремістів, не мали релігійного досвіду або навіть

18релігійної практики. Мохамед Лахуає Бухлель, який убив 86 людей під час святкування Дня взяття Бастилії в Ніцці в 2016 році, як повідомляється, жив «відокремленим життям» до тих пір, поки за кілька днів до нападу не почав

шукати в інтернеті ісламістський екстремістський контент, в тому числі нашиди - ісламські вокальні пісні, які схвалюють насильство.[3]

Історії терористів-одинаків і ультраправих екстремістів часто виглядають схожими, особливо коли вони діють поодиночі. Даррен Осборн, який напав на мусульман на півночі Лондона в червні 2017 року, під час винесення вироку був описаний як такий, що керувався «ідеологією ненависті до мусульман». Однак, як повідомляється, він провів лише чотири тижні, читаючи ультраправі матеріали в Інтернеті, причому його інтерес спочатку викликав документальний фільм BBC про сексуальне насильство над молодими дівчатами з боку чоловіків-мусульман британсько-пакистанського походження у Великій Британії.[8]

о Причинність

Аргумент причинності дещо відрізняється від аргументу знання, який стверджує, що люди не розуміють ідеологію, яка повинна їх надихати. Цей аргумент натомість припускає, що ідеологічні змінні просто не є настільки важливими або центральними у факторах, які спонукають людей до участі в тероризмі, коли беруться до уваги інші фактори[12].

Наприклад, Ренді Борум і Роберт Файн стверджують, що «навіть ті, хто береться за зброю, щоб боротися під прапором глобальної “справи” або ідеології, можуть не мати ідеологічної мотивації»[7]. Кларк МакКоулі [11]стверджує, що «існує багато шляхів до радикалізації, які не пов'язані з ідеологією. Деякі люди приєднуються до радикальної групи заради гострих відчуттів і статусу, інші - заради кохання, треті - заради зв'язку і товариських

стосунків. Особиста та групова несправедливість може спонукати людей до насильства, а ідеологія лише слугує для раціоналізації насильства».

Марк Зайгеман, у свою чергу, припустив, що мережі дружби є сильнішим предиктором залучення до тероризму, ніж ідеологічна прихильність"[27]. Дослідники, які вивчали тероризм у Північній Ірландії, виявили, що члени Тимчасової Ірландської республіканської армії були мотивовані "політичною ситуацією і соціальними умовами того часу, а не ідеологією"[11]. Сілке, у свою чергу, стверджував, що люди звертаються до тероризму через «проблеми з ідентичністю», а не через ідеологію:[28] Глазгарт, зі свого боку, стверджував, що «немає жодних доказів того, що ідеологія є основною причиною, чому люди стають терористами»[10].

Ідеологічні пояснення залучення до тероризму є «в кращому випадку грубим спрощенням», яке опускає фактори «від соціально-економічних прагнень до спокуси пригод і базової людської потреби у виживанні, [...] групової ідентифікації, соціалізації і впливу громадянського конфлікту», які є «добре відомими поясненнями зміни поведінки»[10]. Коротше кажучи, ідеологія є маргінальною або відсутньою в багатьох траєкторіях руху до тероризму.

о Вплив

Аргумент впливу ґрунтується на тому, що споживання ідеологічного контенту, який підтримує тероризм, і навіть екстремістського контенту, що поширюється самими терористичними організаціями, є широко розповсюдженим явищем.

тероризму, і навіть екстремістського контенту, що поширюється самими терористичними організаціями, є широко розповсюдженим і набагато частіше, ніж дії або спроби фізичної участі в терористичній діяльності.

«Багато людей перебувають під впливом культури або політичних ідей, але мало хто обирає тероризм» - пише Марта Креншоу у 1988 році[10], а Борум зазначає, що більшість людей, «які дотримуються радикальних ідей, не займаються тероризмом».[6]

Практики також зазначають, що виявлення людей, які беруть участь в екстремістському ідеологічному контенті ідеологічного змісту, що підтримує тероризм, не є достатнім показником того, що вони мають намір здійснювати терористичні акти, просто тому, що така діяльність не є достатнім показником того, що вони мають намір здійснювати терористичні акти, просто тому, що така діяльність не є достатнім показником того, що вони мають намір здійснювати терористичних актів просто тому, що така діяльність, особливо в Інтернеті, є дуже поширеною. [19]

Незважаючи на ці спостереження, залишається фактом, що ідеологія у формі певної прихильності до політичних або релігійних переконань та ідей зазвичай визначає насильницькі дії як тероризм і відокремлює їх від інших форм насильницьких злочинів. Розслідування терористичних змов також постійно показують, що практично у всіх випадках «радикальні та екстремістські ЗМІ»[14] завантажувалися, розповсюджувалися і транслиувалися.

Терористи також пишуть власні ідеологічні матеріали і використовують напади як платформу для публікації письмових маніфестів, відеозвернень або інших форм комунікації. Вони усвідомлюють символізм своїх дій та їхні політичні наслідки.

Тому завдання полягає в тому, щоб розробити концептуалізацію ідеології для тих, хто займається тероризмом, яка б враховувала аргументи про знання, причинно-наслідкові зв'язки і каузальність, викладені вище. Важливо відзначити, що це відрізняється від розробки більш статичних визначень

«терористичної ідеології», які, як видається, більше зосереджені на фіксації ідеологічної продукції терористичних організацій або їхніх прихильників, незалежно від того, як цей зміст може використовуватися або впливати на дії інших у більш невизначений спосіб[1].

Щоб зрозуміти ідеологію в контексті тероризму, ми повинні розуміти як її склад, так і функції.

1.2 Використання зброї та технологій

9 жовтня 2019 року терорист-антисеміт увірвався до синагоги в німецькому місті Галле, де люди святкували Йом-Кіпур. Штефан Байле написав маніфест, в якому описав свою мету - вбити «якогого більше небілих, бажано євреїв». Брюс Хоффман і Джейкоб Уейр зазначають, що Бейл «нібито використовував сталеві, дерев'яні та пластикові деталі, надруковані на 3D-принтері, для виготовлення трьох видів зброї». Використання саморобної зброї могло допомогти йому сховатися від влади, а однією з його заявлених цілей було «довести можливість використання саморобної зброї». На щастя, схоже, що його інновація не вдалася, оскільки його зброя тричі заклинило, що, ймовірно, врятувало багато життів.

Той факт, що напад зірвався через технічні інновації, може спонукати деяких спостерігачів недооцінити значення використання 3-D друку. Ґрунтуючись на дослідженні того, як насильницькі недержавні суб'єкти (ННС) впроваджують нові технології, є переконання, що це було б помилкою: Після початкового періоду, відзначеного невдачами, насильницькі недержавні суб'єкти часто стають більш майстерними, створюючи чисельну кількість небезпек, на які уряди реагують лише із запізненням.

Майбутній розвиток технологій ННС

Хоча соціальні мережі та дрони дають ретроспективний погляд на використання нових технологій ННС, ці групи продовжуватимуть впроваджувати інновації. Як показав терористичний акт у Галле, 3D-друк відкриває для угруповань можливість отримувати смертоносну зброю, уникаючи при цьому виявлення правоохоронними органами. Штучний інтелект - ще одна технологія, яку ННС, ймовірно, намагатиметься інтегрувати у свої операції.

Впровадження ННС нових технологій залежить від низки факторів, в тому числі від технологічних можливостей Групи, наявних ресурсів і поширення контрзаходів. ННС, безсумнівно, продовжуватиме впроваджувати інновації. З поширенням нових технологій завжди знайдуться люди, які намагатимуться з'ясувати, як використати ці технології для вбивства.

БПЛА-Безпілотні літальні апарати

Терористичні організації вже багато років використовують дрони. 2 жовтня 2016 року вони вперше смертельно атакували за допомогою БПЛА. ІДІЛ використали озброєний безпілотник і вбили двох курдських бойовиків і важко поранили французьких солдат. У 2017 році ІДІЛ вже оголосили про створення спеціального підрозділу під назвою «Безпілотні літальні апарати моджахедів» основною метою якого, була розробка і використання БПЛА в рамках довгострокової стратегії з розвитку та озброєння безпілотних

технологій. Група використовувала безпілотні літальні апарати для спостереження і наведення на ціль, в основному в Іраку і Сирії. Незважаючи на зростаючі втрати території, ІДІЛ постійно вдосконалюється в модернізації, виробництві та розгортанні БПЛА.

Безпілотні автомобілі

У 2014 році Група стратегічної розвідки ФБР передбачила, що «автономність [прокладе шлях для того, щоб автомобіль] став потенційно більш смертоносною зброєю, ніж сьогодні».

Є ще один аспект цієї проблеми – використання безпілотних літальних апаратів як вибухових пристроїв. Звичайні заміновані автомобілі є поширеною тактикою, яку використовують багато терористичних організацій майже в усьому світі протягом останніх десятиліть. Приклади включають використання замінованих автомобілів Ірландською визвольною армією з 1970-х до 1990-х років або бомбардування Всесвітнього торгового центру в Нью-Йорку в 1993 році. Однак за останні двадцять років заміновані автомобілі найчастіше вибухали в Середньому Схід, зокрема Ірак і Сирія.

Терористи вже почали використовувати автоматизацію, про що свідчить розробка ІДІЛ мінного візка з дистанційним керуванням. У цьому випадку терористи навіть оснастили фальшивого водія термостатами, щоб уникнути виявлення сканерами безпеки. Використання автономних і напівавтономних автомобілів було б величезною перевагою для терористів.

Спрямування транспортних засобів у натовпи – ще одна можливість для терористів використовувати безпілотні автомобілі. Останніми роками було скоєно численні напади з використанням вантажівок як зброї, трагічним

прикладом є напади в Німечці та Берліні в 2016 році. У першому випадку громадянин Тунісу Мохамед Лахуай Бухлель навмисне в'їхав на двадцятитонній вантажівці в натовп на вулиці. Англійська набережна, вбивши 86 людей і поранивши багатьох інших.[8] Ще один схожий теракт був скоєний тунісцем, який в'їхав на вантажівці на різдвяний ярмарок у Берліні, убивши 12 людей і поранивши понад 50.[27]

Наведені вище атаки є лише двома з багатьох повідомлених атак такого типу

Соціальні мережі

До появи соціальних мереж терористичні організації намагалися використовувати 24-годинні цикли новин і національні та міжнародні телевізійні канали новин. Попри зовнішню видимість, відносини між терористами та ЗМІ були не паразитичними, а симбіотичними. Під час терористичної атаки в ЗМІ публікувалися шокуючі зображення, які згодом гарантували високі рейтинги, а терористи досягали своєї мети - достукатися до широкої громадськості - за допомогою спланованих методів комунікації та здобуття публічності. Однак існували певні обмеження, які зникли з появою соціальних мереж, наприклад, цензура кривавих матеріалів в основних ЗМІ, які можуть шокувати людей, а також приваблювати потенційних рекрутів. Традиційні ЗМІ завжди зображували терористів в однозначно негативному світлі, але соціальні мережі надали голос їхнім прихильникам. Це також давало можливість надавати інформацію в режимі реального часу і охоплювати набагато більшу аудиторію без вікових обмежень.

Фінансування тероризму

Терористична діяльність має різноманітні форми: від окремих актів до спланованих дій організованих груп. Відповідно різняться і форми

фінансування тероризму. Це не лише фінансування терористичних актів як таких, а й підтримка злочинної мережі. Терористичні організації потребують значних фінансових ресурсів як для здійснення самих терористичних актів, так і для інших питань: підтримки функціонування організації, задоволення її основних технічних потреб, а також покриття витрат, пов'язаних з поширенням відповідних ідеологій та закупкою матеріалів.

Джерела фінансування терористів різні. По-перше, вони можуть походити від незаконної діяльності, починаючи від невеликої злочинності та закінчуючи організованою злочинністю (наприклад, торгівля наркотичними речовинами, холодною чи вогнепальною зброєю або навіть людьми). Однак походження коштів також може бути законним, наданим, наприклад, членами організації (зазвичай новачків) або отримані через зловживання некомерційними організаціями. FATF(це міжнародне об'єднання, що протидіє відмиванню нелегальних, брудних коштів. Їхня мета -це впровадження стандартів та заходів на міжнародній арені, щодо відмивання коштів) нещодавно виявила нові методи фінансування терористичних організацій щодо ДАІШ (також відомої як «Ісламська держава»).

Фінансування терористичної діяльності часто вимагає переміщення коштів усередині або між юрисдикціями. Це можна зробити через офіційні канали фінансового ринку та грошові перекази, через нерегульовані канали або за допомогою кур'єрів, які здійснюють готівку. Між фінансуванням тероризму та відмиванням грошей можна виявити виразну схожість, оскільки в обох випадках кошти намагаються приховати від контролю державних органів. Техніки для цього також часто схожі. У 2001 році FATF розширила свій мандат і розширила застосування своїх стандартів також до фінансування тероризму. Після початкового розгляду заходів протидії фінансуванню тероризму разом із заходами ПВК, FATF останнім часом зосереджується на

виявленні відмінностей між цими двома явищами з метою адаптації своїх стандартів до особливостей фінансування тероризму (наприклад, на основі той факт, що не всі джерела фінансування тероризму мають незаконне походження, наприклад, наголос на зловживанні НКО).

Стандарти FATF базуються на кількох аспектах. Перш за все, вони нагадують вимоги міжнародних документів, укладених або виданих у цій сфері, які зобов'язують країни вживати законодавчих заходів, що забезпечують криміналізацію злочину фінансування тероризму як окремого злочину, що включає всі елементи, регламентовані Конвенцією про боротьбу з тероризмом. . фінансування тероризму та запровадити механізми транспонування вимог резолюцій Ради Безпеки ООН. [12].

MONEYVAL[9] бере активну участь у глобальній боротьбі з фінансуванням тероризму. Він оцінює свої держави-члени та території з точки зору адекватності їх виконання. Стандарти FATF у цій сфері, а також горизонтальні дослідження з окремих питань, спрямовані на покращення розуміння заходів, що діють на національному рівні, та виявлення потенційних труднощів у їх реалізації. Він уважно стежить за заходами, які вживаються на національному рівні проти сплати викупу. Він також бере участь у глобальних навчаннях, ініційованих FATF, для оцінки загального впровадження заходів боротьби з тероризмом в окремих юрисдикціях. Крім того, експерти MONEYVAL регулярно беруть участь у міжнародних конференціях і семінарах, присвячених боротьбі з тероризмом і фінансуванням тероризму.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

«Метою тероризму є всезагальний страх, інді для досягнення політичних цілей, іноді через люту ненависть. Вбивство людей в терактах не є метою терористів-це супутня шкода. Також, їх метою не є підірвання літаків, поїздів, ринків чи автобусів-це лише методи досягнення мети. Справжньою мішенню терористів є всі інші, мільярди людей не вбиті в терактах, але перебуваючі в страху через ці вбивства. Справжня мета-не сам акт, а наша реакція на нього. І ми робимо в точності те, чого хочуть від нас терористи» -Брюс Шнаєр[5]

Сучасний світ щодня стикається з безпрецедентною групою загроз міжнародній безпеці та нестабільності. Такі фактори, як війна, зміна клімату, масова міграція, вибух штучного інтелекту, тероризм і мінливе геополітичне середовище означають, що світ стикається з багатьма викликами, які лідерам доведеться вирішувати разом, щоб запобігти негативним наслідкам.

Усе це, у поєднанні зі зростанням рівня внутрішньої та міжнародної злочинності та злочинних організацій, які все частіше діють поза міжнародними кордонами, може становити величезну загрозу для світової спільноти в усьому світі.

Загрози безпеці, здоров'я, навколишнє середовище, злочинність, міграція, бідність та інші питання стають все більш важливими для міжнародного миру та безпеки. Ці проблеми створюють безпрецедентні виклики для міжнародної спільноти у все більш глобалізованому світі. Тоді як звичайні підходи до глобальної безпеки, зосереджені на міждержавних конфліктах,

продовжують загрожувати регіонам, які інституційно та економічно слабкі та вразливі до зривів. Більш широкий підхід до глобальної безпеки стає все більш важливим.

Широкий спектр загроз не тільки загрожує суспільству в усьому світі, але й створює виклики, які підривають ефективне управління. Поєднання загроз і вразливостей, що є результатом криз, створює нові виклики для організацій, урядів, лідерів, суспільства та кожної людини в усьому світі.

Технологічні засоби комунікації, особливо платформи соціальних мереж, відіграють надзвичайно важливу роль у радикалізації та мобілізації екстремістських осіб та організацій. Відповідно до бази даних Profiles of Individual Radicalization in the United States (PIRUS), кількість людей, які використовують соціальні мережі для поширення екстремістського контенту та сприяння екстремістським стосункам, за останні роки зросла експоненціально. Насправді лише у 2016 році соціальні медіа відіграли роль у радикалізації майже 90% екстремістів.

Екстремістська комунікація поєднує в собі ідеологічні, політичні, релігійні та соціальні наративи, які зазвичай передають одновимірний світогляд і мають на меті дегуманізувати уявного ворога. Інтернет допомагає в цьому, забезпечуючи безпеку та анонімність, і тепер ідеї поширюються так само швидко, як і змінюються. Як наслідок, крайні переконання менш сприйнятливі до фізичних і географічних обмежень, які, як правило, спонукають до поміркованості. Екстремістські погляди поширюються швидше, ніж будь-коли. Окрім того, Інтернет, по суті, може діяти як «відлуння» для радикальних поглядів; іншими словами, Інтернет зміцнює існуюче ставлення легше, ніж взаємодії в реальному житті.

Коли йдеться про глобальну безпеку, насильство та нестабільність продовжуватимуть підживлюватися екстремістськими наративами.

Використання Інтернету для здійснення екстремістських планів ігнорує національні кордони, посилюючи потенційний вплив на жертв. Таким чином, екстремізм є транснаціональною проблемою, яка вимагає інтегрованої відповіді через кордони та між державами.

Організація Об'єднаних Націй та інші міжнародні організації визнали необхідність боротьби з екстремізмом, особливо в Інтернеті, як критично важливий елемент комплексної стратегії боротьби з тероризмом. Уряди в усьому світі повинні працювати разом, щоб скоротити використання Інтернету як інструменту для вербування терористів, розповсюдження інформації та ресурсів, а також поширення пропаганди.

Як зазначає звіт Інституту стратегічного діалогу, за останні роки екстремісти змінили свої методи у відповідь на зміни тенденцій в Інтернеті в цілому, і ця зміна стратегії дає потенційні переваги. Хоча нішеві веб-сайти все ще використовуються для залучення конкретних людей, популярні канали, такі як YouTube, Facebook, Twitter та Instagram, частіше використовуються для охоплення ширшої аудиторії.

Це дозволяє екстремістським організаціям продовжувати об'єднуватися, мотивувати та радикалізувати своїх традиційних прихильників, одночасно розширюючи мережу своїх симпатиків. Крім того, екстремали можуть залучати аудиторію в реальному часі.

Визначення міжнародної безпеки

Міжнародна безпека, також відома як глобальна безпека, — це термін, який стосується заходів, які вживають уряди та міжнародні організації, такі як ООН, Європейський Союз та інші, щоб забезпечити виживання та безпеку всіх.

Наше розуміння міжнародної безпеки змінювалося та еволюціонувало з роками. У сучасному світі виділяється кілька взаємопов'язаних проблем. Він охоплює традиційні або звичайні методи використання військової сили, причини та наслідки воєн між державами, економічну могутність, етнічні, релігійні та ідеологічні конфлікти, торговельні та економічні конфлікти, енергоносії, науку та технології, продовольство та загрози безпеці людей. погіршення навколишнього середовища, інфекційні захворювання, зміна клімату та діяльність недержавних організацій.

Найбільші загрози міжнародній безпеці

Нижче наведено деякі з найбільших загроз міжнародній безпеці, з якими ми стикаємося в глобальному масштабі. Однак це не всі загрози – є багато інших, над якими потрібно працювати та знаходити рішення не лише для урядовців, але й для всіх нас, громадян світу.

Тероризм: Глобальний тероризм є сумною реальністю сьогодення. Ці масові та цілеспрямовані дії можуть здійснюватися різними терористичними організаціями, невеликими групами чи окремими особами. Ці атаки можуть вразити будь-яку особу, установу чи компанію в будь-який час і бути спрямованими в будь-якій точці світу.

Зміна клімату: Екстремальна погода стає все більш поширеною, оскільки світ потеплішає. Періодичні посухи в Африці; повені в Азії та Латинській Америці; сильні вітри та пожежі, які вражають навіть багаті країни, руйнуючи будинки та засоби до існування та створюючи нове порочне коло бідності. Підвищення рівня моря, зміна пір року та загроза нових

захворювань впливають на сільські та міські громади та посилюють напругу, оскільки запаси води зменшуються, ціни на продукти ростуть, а люди покидають свої домівки в пошуках безпеки.

Конфлікт і війна: сьогодні відбувається більше активних конфліктів, ніж будь-коли з 1945 року. Громадянські та внутрішні конфлікти, повстання та політичний хаос у таких місцях, як Ємен, Південний Судан, Ефіопія, Демократична Республіка Конго, Афганістан, Венесуела та Бірма, спричиняють масове переміщення людей. Зараз у всьому світі більше 82 мільйонів людей живуть у таборах для біженців і переміщених осіб або далеко від дому, створюючи напругу між приймаючими громадами, змушуючи сім'ї здійснювати небезпечні подорожі та піддаючи вразливих людей, особливо жінок і дітей, торгівлі людьми та експлуатації.

Голод і недоїдання: за даними World Vision, 45 мільйонам людей у 43 країнах зараз загрожує голод. Мільйони людей живуть на межі голоду і терміново потребують їжі, щоб вижити. Мета подолання голоду до 2030 року, одна з цілей розвитку, поставлених Організацією Об'єднаних Націй, серйозно не досягнута через низку проблем, зокрема конфлікт, Covid-19 і зміну клімату.

Штучний інтелект: цього року спостерігалось швидке зростання використання штучного інтелекту. Це вже впливає майже на всі сектори, і хоча воно має свої позитивні сторони в багатьох процесах, які є набагато ефективнішими, воно також передбачає численні проблеми. Деякі з цих проблем включають підвищену ймовірність кібератак на організації, зловживання штучним інтелектом для розробки більш складної зброї та його використання для поширення всілякої неправдивої інформації.

2.1 Глобальні стратегії протидії тероризму

Глобальна контртерористична стратегія Організації Об'єднаних Націй [27] є унікальним глобальним інструментом для нарощування національних, регіональних та міжнародних зусиль для боротьби з тероризмом. Через її ухвалення консенсусом у 2006 році всі держави-члени Організації Об'єднаних Націй уперше узгодили загальний стратегічний та оперативний підхід до боротьби з тероризмом.

Стратегія не тільки спрямовує чіткий сигнал про те, що тероризм є неприйнятним у всіх його формах та проявах, а й відображає рішучість держав робити на індивідуальній та колективній основі практичні кроки щодо попередження тероризму та боротьби з ним. Ці практичні кроки включають широкий спектр заходів - від зміцнення потенціалу держав щодо протидії терористичним загрозам до підвищення ефективності координації контртерористичної діяльності системи Організації Об'єднаних Націй.

План дій[27]

Ми, держави-члени Організації об'єднаних Націй, ухвалюємо:

1. послідовно, беззастережно і рішуче засудити тероризм у всіх його формах та проявах, ким би, де б і з якою метою він не здійснювався, оскільки він є однією з найсерйозніших загроз міжнародному миру та безпеці;
2. 2. вжити негайних заходів щодо запобігання тероризму та боротьби з ним у всіх його формах та проявах, і зокрема:

а) розглянути питання про приєднання без зволікання як сторони до існуючих міжнародних конвенцій та протоколів проти тероризму та про їх здійснення

та докласти всіх зусиль для узгодження та укладання всеосяжної конвенції про міжнародний тероризм;

b) здійснити всі резолюції Генеральної Асамблеї щодо заходів щодо ліквідації міжнародного тероризму та відповідні резолюції Генеральної Асамблеї щодо захисту прав людини та основних свобод в умовах боротьби з тероризмом;

c) здійснити всі резолюції Ради Безпеки, що стосуються міжнародного тероризму, та повністю співпрацювати з допоміжними контртерористичними органами Ради Безпеки у виконанні їхніх завдань, визнаючи, що багато держав, як і раніше, потребують допомоги для здійснення цих резолюцій;

3. визнати, що міжнародне співробітництво та будь-які заходи, які ми застосовуємо для запобігання тероризму та боротьби з ним, повинні забезпечувати дотримання всіх наших зобов'язань з міжнародного права, у тому числі за Статутом Організації Об'єднаних Націй та відповідними міжнародними конвенціями та протоколами, зокрема нормами в галузі прав людини, біженського права та міжнародного гуманітарного права.

Регіональні підходи до боротьби з тероризмом

ОБСЄ як регіональна міжурядова організація, яка займається в основному питаннями колективної безпеки, виробила низку політичних зобов'язань у

галузі боротьби з тероризмом. Мета ОБСЄ полягає у створенні всеосяжних основ миру та стабільності у регіоні.

У зв'язку з цим шляхом прийняття зобов'язань щодо того, що зараз називається «людським виміром», держави-учасниці ОБСЄ визнали, що плюралістична демократія, заснована на верховенстві права та гарантіях прав людини, є єдиною системою правління, здатною гарантувати такі всеосяжні основи безпеки, миру та стабільності. Зобов'язання ОБСЄ у сфері боротьби з тероризмом є широкими і включають, наприклад, прийняте всіма державами-учасницями зобов'язання ратифікувати всі конвенції та протоколи ООН у сфері боротьби з тероризмом. Однак стратегія ОБСЄ у цій галузі спирається на Бухарестський план дій щодо боротьби з тероризмом.

Серед іншого, у Плані дій досягнуто домовленості про таке.

«[...] Затвердження прав людини, терпимості та культурного різноманіття: Держави-учасниці/Постійна рада/БДПЛ/Верховний комісар у справах національних меншин (ВКНМ)/Представник з питань свободи засобів масової інформації:

- будуть пропагувати та зміцнювати терпимість, співіснування та гармонійні відносини між етнічними, релігійними, мовними та іншими групами, а також конструктивну співпрацю між державами-учасницями щодо цього;

забезпечуватимуть раннє попередження про можливість насильства, нетерпимості, екстремізму та дискримінації щодо цих груп, адекватно реагувати на такі випадки і водночас сприяти виявленню цими групами поваги до верховенства закону, демократичних цінностей та свободи особистості;

- домагатимуться того, щоб особи, що належать до національних меншин, мали право вільно виражати, зберігати та розвивати свою етнічну, культурну, мовну та релігійну самобутність» [8].

Запобіжні заходи по запобіганню тероризму та боротьбі з ним[27]

Список заходів щодо запобігання тероризму та боротьби з ним, зокрема позбавити терористів доступу до засобів для здійснення їх нападів, об'єктів їх нападів та можливостей досягнення бажаних результатів їх нападів:

1. утримуватися від організації, підбурювання, сприяння, участі, фінансування, заохочення або прояву терпимості щодо терористичних дій та вжити належних практичних заходів для забезпечення того, щоб наші відповідні території не використовувалися для розміщення терористичних об'єктів або навчальних таборів та для підготовки терористичних актів, вчинення яких буде спрямоване проти інших держав чи їхніх громадян;
2. повністю співпрацювати у боротьбі проти тероризму відповідно до наших зобов'язань з міжнародного права, щоб на основі принципу екстрадиції або кримінального переслідування виявляти, відмовляти у притулку та притягувати до відповідальності будь-яка особа, яка підтримує, сприяє, бере участь або намагається брати участь у фінансуванні, планування, підготовку чи вчинення терористичних актів, або надає притулок;
3. забезпечити затримання та переслідування або екстрадицію осіб, винних у вчиненні терористичних актів, відповідно до відповідних

положень національного та міжнародного права, зокрема у галузі прав людини, біженського права та міжнародного гуманітарного права. Ми докладатимемо зусиль для того, щоб укласти та здійснювати з цією метою угоди про взаємну судову допомогу та екстрадицію та зміцнюватимемо співпрацю між правозастосовними відомствами;

4. інтенсифікувати у міру необхідності співробітництво у справі своєчасного обміну точною інформацією щодо запобігання тероризму та боротьби з ним;

5. зміцнювати координацію та співпрацю між державами у боротьбі зі злочинністю, яка може бути пов'язана з тероризмом, включаючи незаконний обіг наркотиків у всіх її аспектах, незаконну торгівлю зброєю, зокрема стрілецькою зброєю та легкими озброєннями, у тому числі переносними зенітно-ракетними комплексами, відмивання грошей та контрабанду ядерних, хімічних, біологічних, радіоактивних та інших потенційно смертоносних матеріалів;

6. розглянути питання про невідкладне приєднання до Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності[28] та до трьох доповнюючих протоколів до неї[29], а

також питання щодо їх здійснення;

7. вживати перед наданням притулку належних заходів для того, щоб переконатися, що особа, яка звертається з таким проханням, не займалася терористичною діяльністю;

8. рекомендувати відповідним регіональним та субрегіональним організаціям створювати чи зміцнювати механізми чи центри боротьби з тероризмом. Якщо для цього їм потрібна сприяння та допомога, ми рекомендуємо Контртерористичному комітету та його Виконавчому директорату, а також,

коли це входить до кола їх ведення, Управлінню Організації Об'єднаних Націй з наркотиків та злочинності та Міжнародній організації кримінальної поліції сприяти у забезпеченні такої взаємодії та допомоги ;

9. визнати, що питання про створення міжнародного центру боротьби з тероризмом може бути розглянуте в рамках міжнародних зусиль, спрямованих на активізацію боротьби з тероризмом;

10. рекомендувати державам застосовувати всеосяжні міжнародні стандарти, втілені в сорока рекомендаціях, що стосуються відмивання грошей, та дев'яти спеціальних рекомендаціях щодо боротьби з фінансуванням тероризму, Цільової групи з фінансових заходів, визнаючи, що державам може знадобитися допомога у їх здійсненні;

11. співпрацювати з Організацією Об'єднаних Націй при належному дотриманні принципів конфіденційності, поваги до прав людини та інших зобов'язань, що накладаються нормами міжнародного права, для вивчення шляхів та засобів:

a) координації зусиль, що робляться на міжнародному та регіональному рівнях з метою боротьби з тероризмом у всіх його формах та проявах у мережі Інтернет;

b) використання мережі Інтернет як інструмент боротьби з поширенням тероризму, визнаючи при цьому, що державам може бути потрібна допомога в цих питаннях;

12. активізувати зусилля та співробітництво на всіх рівнях, де це доречно, з метою підвищення ступеня захисту документів, що засвідчують особу, та проїзних документів при їх виготовленні та видачі, а також з метою запобігання та виявлення їх підробки чи протизаконного використання,

визнаючи, що державам може знадобитися допомога у цій діяльності. У зв'язку з цим ми пропонуємо Міжнародній організації кримінальної поліції розширити її базу даних про викрадені та загублені проїзні документи, і ми будемо прагнути повною мірою використовувати цей інструмент, коли це доречно, зокрема шляхом обміну відповідною інформацією;

2.2 Основні засади міжнародного співробітництва у боротьбі з тероризмом

Цілі:

- 1) Визначити правову основу для криміналізації актів тероризму та, відповідно, визначити злочини та документи, які дають підстави звертатися з проханнями про міжнародне співробітництво у галузі кримінального судочинства.
- 2) Забезпечити загальну правову основу всім форм міжнародного співробітництва у боротьбі з тероризмом.
- 3) Визначити зобов'язання у сфері міжнародного співробітництва у боротьбі з тероризмом.
- 4) Визначити необхідні правила ефективного розвитку співробітництва.
- 5) Вказати компетентні національні установи, які можуть бути покликані до участі у міжнародному співробітництві у сфері кримінального судочинства.

Встановлення кримінальної відповідальності за терористичні акти

Терористичні акти визначено в універсальних секторальних конвенціях та протоколах про боротьбу з тероризмом.

Універсальні міжнародно-правові документи є загальною основою міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства, оскільки у цих джерелах міжнародних зобов'язань містяться описи практично всіх складів злочинів і механізмів співробітництва, необхідні боротьби з тероризмом на міжнародному рівні. Цей арсенал документів доповнюється резолюцією 1373 (2001) Ради Безпеки від 28 вересня 2001 року, яка є важливим інструментом для розвитку міжнародного співробітництва у питаннях кримінального судочинства. З метою встановлення кримінальної відповідальності за терористичні акти застосовуються інші регіональні чи національні документи.

Резолюція 1373 (2001) Ради Безпеки займає особливе місце, оскільки вона є одночасно документом, обов'язковим для виконання, та документом широкого призначення. Прийнята на підставі глави VII Статуту Організації Об'єднаних Націй, присвяченої підтримці миру та безпеки, вона є документом, обов'язковим для виконання для держав. Внаслідок цього, резолюція 1373 (2001)²⁵ зобов'язує держави вжити низку заходів. Цим документом Рада Безпеки встановлює, що будь-який терористичний акт є загрозою для міжнародного миру та безпеки, і нагадує, що акти, методи та практика тероризму суперечать цілям та принципам Організації Об'єднаних Націй.

Правові основи міжнародного співробітництва у боротьбі з тероризмом: інструменти співробітництва

1.В.1. Резолюція 1373 (2001) Ради Безпеки

Відповідно до резолюції 1373 (2001) Ради Безпеки:

- а) У сфері взаємної правової допомоги.** Рада Безпеки ухвалює, що всі держави повинні надавати одна одній всіляке сприяння⁵⁴. З цього положення випливає, що держави та їх компетентні судові органи мають у найширшому сенсі тлумачити сферу взаємної правової допомоги та не звертати уваги на технічні питання; при цьому допомога може надаватися навіть у тих випадках, коли вона охоплює форми, які конкретно не вказані в резолюції в універсальних документах про протидію тероризму. Крім того, Рада Безпеки закликає всі держави знайти можливості активізації та прискорення обміну оперативною інформацією.
- б) У сфері видачі.** Відповідно зазначеної резолюції, держави повинні забезпечувати, щоб будь-яка особа, яка бере участь у фінансуванні, плануванні, підготовці або вчиненні терористичних актів або підтримці терористичних актів, притягувалася до судової відповідальності. Крім того, резолюція забороняє надавати притулок особам, які вчинили терористичний акт (пункт 2с). Щоб повністю забезпечити виконання цих положень, необхідно застосовувати принцип **aut dedere aut judicare**[40] Це зобов'язання пояснюється в універсальних документах як зобов'язання або видати або судити. Держави повинні, відповідно до міжнародного права, притягнути до судової відповідальності тих, хто фінансує, планує, підтримує чи здійснює акти тероризму чи надає притулок, зокрема на основі принципу "або видай, або суди".

Зобов'язання у сфері міжнародного співробітництва у боротьбі з тероризмом

Ціль: Уточнити зобов'язання в галузі міжнародного співробітництва у боротьбі з тероризмом і при цьому зазначити, що попередження тероризму є одним із головних зобов'язань у рамках боротьби з цим злочином.

1. Зобов'язання видавати чи судити.
2. Зобов'язання встановити свою юрисдикцію щодо кримінального переслідування осіб, які вчинили акти тероризму.
3. Зобов'язання притягувати до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили акти тероризму.
4. Заборона посилалися на політичні мотиви злочину як причина відмови у проханні про співпрацю.
5. Дотримання верховенства закону.
6. Дотримання принципу подвійної кримінальності чи подвійного зобов'язання.
7. Принцип обмеженого використання/правило конкретності, на підставі якого факти, отримані в результаті міжнародного співробітництва, можуть використовуватися тільки для тих підстав та процедур, які спричинили співпрацю.

Роль ООН та інших міжнародних організацій у боротьбі з тероризмом

З 1972 р. ООН створила універсальні документи (Декларації про заходи щодо ліквідації міжнародного тероризму) та спеціалізовані органи (Спеціальний комітет з боротьби з тероризмом), які посилили міжнародне співробітництво між державами щодо вжиття ефективних заходів щодо запобігання всім формам тероризму.

Після трагічних подій 11 вересня 2001 року, антитерористичні дії ООН характеризуються прийняттям резолюцій, які зобов'язували боротися з тероризмом безпосередньо в рамках бойових дій, створенням комітетів з їх контролю та регулювання, а також прийняття Глобальної стратегії боротьби з тероризмом у 2006 р., яка містить конкретні заходи щодо усунення обставин та ситуацій, що сприяють поширенню тероризму, запобігання тероризму та боротьби з ним, зміцнення потенціалу держав у запобіганні цій загрозі; в той час, як діяльність **Контртерористичного комітету ООН (далі – КТК)** зводиться до технічної, фінансової та консультаційної допомоги.

Проаналізувавши міжнародні документи ООН, присвячені протидії розглянутій загрозі, можна дійти висновку, що у більшості їх закріплені такі основні засади боротьби з тероризмом:

1. рішуче засудження тероризму у всіх його формах та проявах, незалежно від поставлених терористами цілей;
2. відмова від будь-якого сприяння терористам, співучасті у злочині терористичної спрямованості, підбурювання до тероризму;
3. викорінення практики подвійних стандартів, оскільки застосування подвійних стандартів має негативні наслідки протидії міжнародному тероризму. Не можна допускати, щоб терористи для однієї держави сприймалися іншою державою як борці за свободу. Ліквідація практики подвійних стандартів можлива лише за спільних зусиль світової спільноти;
4. розвиток тісного співробітництва у сфері боротьби з міжнародним тероризмом на світовій арені, що включає регулярний обмін інформацією щодо запобігання та боротьби з тероризмом;

5. ефективного виконання конвенцій та укладення угод про взаємну правову допомогу та екстрадицію злочинців на двосторонній, регіональній та багатосторонній основі;
6. проведення різноманітних практичних заходів щодо обміну досвідом у сфері контртерористичної протидії на міжнародному рівні, науково-аналітичної роботи з вироблення більш ефективних програм боротьби з міжнародним тероризмом, причинами його зародження;
7. дотримання норм міжнародного права у справі боротьби з тероризмом через незастосування сили будь-яким чином, що не відповідає цілям і принципам ООН, врегулювання спорів мирними засобами відповідно до принципів справедливості та міжнародного права;
8. відмова від порушення основних прав і свобод людини та громадянина з метою забезпечення громадської безпеки;
9. захист світових релігій (в першу чергу ісламу) від екстремістського впливу, рішуча відмова від ототожнення будь-якої релігії, культури чи національності з тероризмом та насильством.

Таким чином, на сучасному етапі ООН створила складний системний механізм боротьби з міжнародним тероризмом. За офіційними даними, контртерористична система ООН включає 23 організації, кожна з яких має свою компетенцію у боротьбі з міжнародним тероризмом. Проте існує думка, яка наголошує на неефективності та неефективності ООН та її органів у боротьбі з міжнародними формами злочинності та тероризму через відсутність єдиного тексту

Міжнародні договори та конвенції по боротьбі з тероризмом

Проблемою визначення міжнародного тероризму активно займалися різні міжнародні конференції з уніфікації кримінального законодавства. Резолюція, схвалена 3-ю Конвенцією 1930 року, визначила тероризм наступним чином: умисне використання засобів, здатних створити загальну небезпеку, буде доведено кожного разу, коли обвинувачений вчиняє дію, що загрожує тілесній недоторканості чи здоров'ю особи, або дію, а саме:

а) навмисний підпал, вибух, повінь, затоплення, розповсюдження задушливих і смертоносних речовин, руйнування та псування сигналів, ліхтарів, споруд чи пристроїв, призначених для гасіння пожежі чи порятунку; б) самовільна перерва нормальної роботи транспорту, засобів сполучення, залізниць, телеграфу, телефону, пошти, навмисне псування гідравлічного обладнання, освітлення, опалення або рухової сили громадського користування або призначення;

в) псування або отруєння питної води або засобів харчування першої необхідності, виклик або розповсюдження інфекційних хвороб, епідемій, епізоотії або хвороб рослин, що мають першорядне значення для землеробства лісівництва

Відповідно до положень цієї резолюції покаранню підлягали й ті особи, які вчиняли терористичні акти з політичних підстав. Як видно з її тексту, резолюція, розуміла під тероризмом широке коло діянь, виділяючи як кваліфікуючі ознаки умисел і загальну небезпеку використовуваних засобів.

9 жовтня 1934 року в Марселі були вбиті король Югославії Олександр і міністр закордонних справ Франції Барт. Це спонукало Раду Ліги Націй розглянути проблему тероризму. **Рада створила експертну комісію для його**

вивчення. Комітет підготував проект конвенції, який визначив терористичними актами:

- 1) будь-яке навмисне вбивство глав держав чи дипломатичних відповідальних посадових осіб держав;
- 2) 2) руйнування чи пошкодження державного майна чи засобів транспорту;
- 3) 3) дії, що наражають на небезпеку людські життя.

Конвенція 1937 року про запобігання тероризму та покарання за нього мала підставою широке розуміння тероризму.

Важливою міжнародною угодою щодо боротьби з міжнародним тероризмом є Конвенція про попередження злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, і покарання за них (1973 р., 28-а сесія Генеральної Асамблеї ООН). У преамбулі Конвенції наголошувалося, що злочини проти дипломатів і державних службовців становлять серйозну загрозу нормальним міжнародним відносинам, які мають важливе значення для співпраці держав.

Значний досвід міжнародно-правового співробітництва накопичено у специфічній сфері міжнародного тероризму, злочинів проти цивільної авіації та на борту повітряних суден. Найважливішими багатосторонніми договорами в цій сфері є Гаазька конвенція 1970 року про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден і Монреальська конвенція 1971 року про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації.

Ці конвенції не застосовуються до літаків, які використовуються у військових, митних або поліцейських службах.

У Монреальській конвенції перераховані конкретні дії, які кваліфікуються як акт міжнародного тероризму. До них належать: (а) насильство проти особи на борту повітряного судна під час польоту, якщо такий акт може загрожувати безпеці повітряного судна;

б) руйнування повітряного судна, що перебуває в експлуатації, або заподіяння йому пошкодження, яке виводить його з ладу або може загрожувати безпеці у польоті; в) приміщення на повітряне судно, що знаходиться в експлуатації, пристрої або речовини, яке може зруйнувати таке судно або заподіяти йому пошкодження, що загрожує безпеці в польоті;

г) знищення або пошкодження обладнання повітряного судна або втручання в його роботу, якщо така дія може загрожувати безпеці; д) повідомлення завідомо неправдивих відомостей, що становлять загрозу безпеці повітряного судна під час польоту

Ці конвенції також створюють правову основу для боротьби з викраденнями як актами міжнародного політичного тероризму, діями, які не тільки становлять небезпеку для міжнародного повітряного сполучення, але й призводять до розриву чи погіршення міждержавних відносин.

ООН вже давно бере активну участь у боротьбі з міжнародним тероризмом. Відображаючи рішучість міжнародної спільноти усунути цю загрозу, організація та її установи розробили широкий спектр міжнародно-правових угод, які дозволяють міжнародній спільноті вживати заходів для придушення тероризму та притягнення винних до відповідальності.

З 1963 року ці угоди надають основні правові інструменти для боротьби з міжнародним тероризмом у багатьох його формах, від захоплення літаків до захоплення заручників і фінансування тероризму. Багато з них ратифіковано більшістю країн світу, і лише остання ще не набула чинності. Такі угоди були

розроблені Генеральною Асамблеєю, Міжнародною організацією цивільної авіації (ІКАО), Міжнародною морською організацією (ІМО) і Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ).

Інструменти:

- о Конвенція про злочини та деякі інші дії, вчинені на борту повітряних суден, прийнята в Токіо в 1963 році; 171 держава-учасниця станом на 17 вересня 2001 р.; уповноважує командира повітряного судна вживати відповідних заходів проти будь-якої особи, яка вчинила або має намір вчинити такі дії, і вимагає від держав-учасниць взяти винних під варту; розроблено ІКАО;
- о -Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, Монреаль, 1971 р.; 175 держав-членів; вимагає, щоб сторони карали злочини "суворими покараннями", а винуватців або екстрадували, або переслідували; розроблено ІКАО;
- о Протокол про боротьбу з незаконними актами насильства в аеропортах, що обслуговують міжнародну цивільну авіацію, Монреаль, 1988 р.; 107 держав-членів; поширює положення конвенції на терористичні акти в аеропортах;
- о Конвенція про попередження та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, включаючи дипломатичних представників, Нью-Йорк, 1973 р.; прийняті загальними зборами; 107 держав-членів; вимагає від партій криміналізувати та карати напади на державних службовців та посадових осіб;
- о Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, Нью-Йорк, 1999 р.; прийняті загальними зборами; чотири держави-члени; зобов'язує держави-учасниці переслідувати або

екстрадувати осіб, обвинувачених у фінансуванні терористичної діяльності, і вимагає від банків вживати заходів для виявлення підозрілих операцій; він набуде чинності після ратифікації 22 державами.

Юридичний комітет Генеральної Асамблеї готує Конвенцію про боротьбу з актами ядерного тероризму та Всеосяжну конвенцію про ліквідацію тероризму.

На додаток до прийняття чотирьох із цих конвенцій, Генеральна Асамблея прийняла Декларацію про заходи щодо ліквідації міжнародного тероризму (1994) і Декларацію, що доповнює Декларацію 1994 (1996). Вони засуджують усі акти та практику тероризму як злочинні та невинуваті, де б і ким би вони не здійснювалися, і закликають усі держави вжити заходів на національному та міжнародному рівнях для ліквідації міжнародного тероризму.

Рада Безпеки, як головний міжнародний орган, який займається міжнародним миром і безпекою, також тривалий час займається боротьбою з тероризмом. Відразу після атак на Нью-Йорк і Вашингтон, округ Колумбія, від 11 вересня в резолюції 1368 (2001) найрішучішим чином засудив терористичну атаку на Сполучені Штати і закликав усі держави негайно співпрацювати для притягнення винних до відповідальності. Резолюцією 1333 (2000) він вимагав від влади Афганістану талібів діяти швидко, щоб закрити всі табори, де навчаються терористи. Резолюцією 1269 (1999) вона однозначно засудила всі акти тероризму як злочинні та невинуваті, і закликала держави-члени вжити конкретних заходів. Резолюцією 1267 (1999) вона вимагала від Талібану видати Усаму бен Ладена відповідним органам влади, щоб він міг бути притягнутий до відповідальності. Зі свого боку, Генеральна Асамблея в день нападу рішуче засудила жорстокі акти тероризму та закликала до

термінових дій для посилення міжнародного співробітництва з метою запобігання та викорінення актів тероризму.

Боротьба з тероризмом в Україні і її загальні положення

Концепція боротьби з тероризмом в Україні (далі – *концепція*) визначає мету, завдання, основні принципи та напрями вдосконалення національної системи боротьби з тероризмом з урахуванням сучасних терористичних загроз національній безпеці України та прогнозів їх розвитку.

Правову основу Концепції складають Конституція України та закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, акти міжнародних організацій, членом яких є Україна, насамперед Глобальної контртерористичної стратегії ООН.

Терміни, що вживаються в Концепції, мають таке значення:

- о антитерористична безпека держави - захист об'єктів можливих терористичних актів від терористичних загроз;
- о антитерористичний захист об'єктів можливих терористичних актів - комплекс організаційно-правових, нормативно-практичних заходів, спрямованих на захист таких об'єктів від тероризму;
- о об'єкти можливих терористичних актів - фізичні особи та громадські формування, державні органи, органи місцевого самоврядування,

- підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, ділянки землі чи території, інформаційний простір та його складові, будівлі чи майнові комплекси, інформаційний простір та його складові, будівлі чи майнові комплекси. об'єкти транспортної інфраструктури та інші об'єкти, щодо яких можуть бути вчинені терористичні акти;
- о найбільш уразливий об'єкт можливих терористичних актів - об'єкт, який відіграє значну роль у політичній, економічній, екологічній та соціальній сферах життя суспільства, вчинення терористичного акту на якому або з його використанням безпосередньо загрожує безпеці громадян, суспільство, держава;
 - о паспорт антитерористичного захисту найбільш уразливого від можливих терористичних актів об'єкта - документ з інформацією про призначення такого об'єкта, особливості його розташування, основні технічні характеристики та систему захисту тощо, обов'язкові для врахування під час будівництва системи антитерористичної безпеки;
 - о терористична загроза - існуючі та потенційно можливі фактори, що створюють небезпеку вчинення терористичного акту щодо об'єкта можливих терористичних актів та настання від цього негативних наслідків;
 - о терористичний ризик - критерій, який визначає ступінь загрози вчинення терористичного акту щодо об'єкта можливих терористичних актів, ступінь уразливості такого об'єкта до можливих терористичних актів та можливі негативні наслідки терористичного акту щодо такого об'єкта;
 - о уразливість об'єкта до можливих терористичних атак - ступінь захищеності такого об'єкта та очікувані наслідки у разі вчинення щодо нього терористичного акту.

Шляхи і методи вирішення проблеми

Вирішення завдань із забезпечення підвищення ефективності боротьби з тероризмом потребує вдосконалення механізму функціонування національної системи боротьби з тероризмом.

Для цього планується реалізація комплексу скоординованих заходів щодо:

- о удосконалення інституційного механізму координації діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом;
- о моніторинг стану та тенденцій поширення тероризму та проведення постійного системного аналізу та багатоаспектної комплексної оцінки причин та умов, що впливають на виникнення та поширення тероризму, у тому числі міжнародного тероризму;
- о постійний та своєчасний обмін інформацією про терористичні загрози між суб'єктами боротьби з тероризмом;
- о оптимізація структури та штатного розкладу Антитерористичного центру при СБУ та відповідних підрозділів суб'єктів боротьби з тероризмом за напрямками діяльності;
- о уніфікація програм підготовки, підготовки та підвищення кваліфікації кадрів і працівників суб'єктів боротьби з тероризмом;
- о застосування сучасних систем безпеки на об'єктах можливих терактів;
- о забезпечення суб'єктів боротьби з тероризмом необхідною ресурсною базою;
- о удосконалення механізмів правового та соціального захисту осіб, які беруть участь у боротьбі з тероризмом;
- о забезпечення повного виконання міжнародних договорів у сфері боротьби з тероризмом, укладених у рамках ООН та інших міжнародних організацій, членом яких є Україна;

- о удосконалення та розширення взаємодії суб'єктів боротьби з тероризмом з правоохоронними органами та спеціальними службами іноземних держав, антитерористичними структурами ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС, іншими міжнародними організаціями, що борються з тероризмом, на основі міжнародних договорів;
- о забезпечення на постійній основі обміну досвідом суб'єктів боротьби з тероризмом з відповідними органами іноземних держав та міжнародних організацій, що борються з тероризмом, стажування та навчання за кордоном вітчизняних спеціалістів у рамках міжнародного співробітництва.

Висновки

Обговорюючи таке болюче та сумне для кожної людини питання, ми ставимо собі в першу чергу запитання: «Як перемогти тероризм?» «Що потрібно зробити для безпеки в світі?»

Боротьба з тероризмом є дуже важливою місією для майбутнього нашої планети. З кожним роком методи насильства стають більш жорстокішими та агресивнішими. Сучасні технології допомагають вербувати все більше і більше вразливих людей і завдають летальної шкоди населенню.

Для безпеки суспільства дуже важливе єднання на міжнародній арені, співробітництво, і обмін важливою інформацією, задля виявлення і запобігання терористичним загрозам. Покращення безпеки, посилена

охорона кордонів, авіації теж допоможе в ускладненні терористичної діяльності. Важливо не забувати про корінь усієї проблеми: бідність, голод, безробіття, відсутність амбіцій чи майбутнього. Все це загострює та радикалізує ситуацію, сприяє активнішому залученню до терористичних угруповань. Інвестиції в освіту, створення гідних робочих місць, захист прав людини і можливостей для нового покоління, запобігання насильству, шовінізму, расизму чи гніту через національність або віросповідання для зведення до мінімуму насильства та ненависті

Лише послідовні та комплексні дії в вигляді: безпеки, дипломатії, невинного розвитку і протидія насильству-зможуть допомогти нам зробити цей світ безпечнішим задля нашого майбутнього без тероризму.

1.